

Také Neusnerův dlouholetý souputník a kolega z Bard College, religionista prof. Bruce Chilton, je „překvapen Lüdemannovým překvapením“ z reakce církve i fakulty. Evangelia přece nechtějí být historickým záznamem, jsou napsána „z víry a pro víru“ – a nebrat to v úvahu je školáckou chybou. Jistě, i Chilton má své únavné zkušenosti s fundamentalismem, v tom ale právě spočívá úkol teologie: vyvrátit falešnou alternativu „hmotné vzkříšení se vším všudy – anebo konec s vírou“. Universita potřebuje neutrální religionistiku, uzavírá, potřebuje ale i konfesně čitelnou teologii.

Neusnerův sborník předkládá texty velmi rozdílných žánrů, způsobů argumentace a jazykové úrovně. Nejhuře dopadla závěrečná esejistická Lüdemannova životopisná črta z pera Roba Simbecka (s. 147–153), jež se hemží překlepy. Překlady německých textů do angličtiny pořídil dvorní překladatel americké teologické scény John Bowden. U některých je uvedeno i německé znění (Reinmuth, 91; Busch, 107), u některých nikoli (Lüdemann, 93), některé jsou pouze německy (Türcke, 117; Strauss, 123; Busch, 124; Huber, 127;). Diskuse, která dnes, po bezmála čtyřech letech, ztratila na své razanci, pokračuje mj. na internetu (Viz www.gerdloedemann.de).

Neusnerův sborník lze přivítat jako průběžnou zprávu o této diskusi, která nese rysy předběžnosti. U nás bude třeba v této diskusi pokračovat zejména pokud jde o rozpětí teologie mezi universitou a církví. V sekularizovaném Česku nekatolickým fakultám intervence církevních činitelů nehrozí. Větší nebezpečí číhá v glajchšaltujících požadavcích státu na (kvantitativní) efektivitu vysokoškolského studia a jeho vědeckou (rozuměj zejména publikační) výkonnost. Tím větší odpovědnost spočívá na bedrech akademické teologie. Jedinou instancí, vůči níž je zevnitřku své agendy zodpovědná, je totiž její vlastní „předmět“ studia, tedy ona sama ve své referenční a kontrolní funkci systematické reflexe křesťanské víry. Místem, kde se tato víra „děje“, je církev. Existence teologie na universitě je tedy existencí v silovém poli dvou loajalit: vůči universitě a vůči církvi. Kdyby přišlo na lámání chleba, měla by mít jasno, která z loajalit má přednost. A parafrázujme klasika dále: zatím nechť je ráda, že se takto rozhodovat nemusí.

Petr Sláma

NOVÝ KOMENTÁŘ K MATOUŠOVU EVANGELIU

Daniel R. Harrington, Evangelium podle Matouše (Sacra pagina), z angličtiny přel. Pavel Jartym, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 469 str.

S Harringtonovým výkladem Matoušova evangelia se českému čtenáři dostává do rukou moderní zahraniční biblický komentář středního rozsahu, který těm, kdo se u nás blíže obírají studiem bible, dosud chyběl. Je součástí katolické komentářové řady „Sacra pagina“, která vychází v Collegeville ve státě Minnesota v USA a jejím vydavatelem je sám autor tohoto svazku, člen jezuitského řádu. Jsou to výkla-

dy shrnující dosavadní bádání a často přinášející nové koncepce (před časem mne z této řady zaujal komentář Margarety McDonaldové k listu Koloským), ale psané srozumitelně i pro širší církevní a akademickou veřejnost. Po překladu a poznámkách k textu, v nichž autor vstupuje do současné exegetické diskuse, následuje vždy souvislý výklad oddílu. Prvních 44 stran věnoval autor bibliografii, úvodu do dobového pozadí, literárních souvislostí (synoptická otázka), žánru a teologii nejrozsáhlejšího kanonického evangelia. Graficky dobře upravená obálka zvyšuje cenu této publikace.

O její význam pro českého čtenáře se mimořádně zasloužil překladatel Pavel Jartym. Jeho překlad je dobře čtivý, ale doslovný anglický překlad řeckého textu evangelia, který má řečtiny neznalým uživatelům původní verze komentáře přiblížit jeho jazykovou podobu, nahradil přímým českým překladem řeckého textu, připraveným na základě stejných principů jako autorův překlad do angličtiny. V bibliografii i v textu navíc doplnil českou sekundární literaturu s přehledem o všech jejích pramenech.

V otázce doby vzniku (osmdesátá léta prvního století), autorství (neznámý křesťan z židů) i místa vzniku (Sýrie nebo Palestina) se H. shoduje s hlavním proudem současného novozákonního bádání. Ne zcela nová, ale pečlivě zdůvodněná je jeho teze, podle níž je Matoušovo evangelium odpovědí na zničení chrámu a je nutno chápat je z hlediska židovského společenství, s nímž se autor Matoušova evangelia spolu se svou obcí cítil být stále spojen. V úvodu zkoumá autor, jak se s pohromou roku 70 vyrovnala apokalyptika a jak farizejská strana – dva alternativní reformní proudy tehdejšího židovství. Matoušovu odpověď, který vychází z vyznání Ježíšovy mesianity, charakterizuje jako rehabilitaci biblismu v rámci Izraele.

V samostatné kapitole se obírá tím, co lze nazvat Matoušovským antisemitismem. Jeho původ hledá ve sporu mezi jednotlivými reformními skupinami tehdejšího Izraele a upozorňuje, že bez zohlednění tohoto dobového pozadí se s některými výroky, které později mohly povzbudit antisemitismus, nelze vyrovnat.

Harringtonův židovský výklad má svá úskalí. Matoušova křesťanská obec žila v době sepsání evangelia již mimo synagógu a Matoušův hlavní záměr byl doložit Písmem Ježíšovu mesianitu a tím zároveň posílit autoritu židovské bible v církvi, ne vyrovnat se s pádem Jeruzaléma. Tento problém do svého pojetí církve zahrnul jako podnět k výroku o shromážděních dvou neb tří, v nichž může být přítomen Kristus coby reprezentant Boží vůle (Mt 18,20). Současně naznačil, že pád Jeruzaléma možno chápat jako trest za nevěru Izraele, který nepoznal svého skutečného mesiáše, ale to vše jsou jen okrajové motivy Matoušova myšlení. Bude-li český čtenář chtít vědět něco víc o postavení Matoušova evangelia v rámci raně křesťanské literatury, bude se muset podívat do habilitace Jiřího Mrázka, která by měla být brzo publikována, nebo do německého komentáře Ulricha Luze ze známé řady (EKK – Evangelicko-katolický komentář).

Pokud jde o výklad jednotlivých perikop, zaměřuje se autor na jejich vnitrobiblickou intertextualitu (vztah k SZ), na sdělení reálií a na určení funkce perikopy

jako celku v rámci Matoušova evangelia. Pracuje tedy v podstatě metodou kritiky redakce, i když je si vědom, že se tím výklad nevyčerpává. Historickou kritiku na jedné straně a literární kritiku spolu s lingvistikou na druhé straně odsunuje do pozadí s tím, že žádný komentář nemůže vyčerpat všechny metodiky. Srovnáme-li potom jeho výklad s komentářem k prvním devíti kapitolám Matoušova evangelia od Miloslava Hájka z r. 1995, zjišťujeme, že poddimenzovaný pojmový a gramatický rozbor snižuje i teologický přínos komentáře. Chce se vyhnout alegorizaci na jedné a historizaci na druhé straně (viz úvahu na str. 284) tím, že od každého přináší jen trošku. Správnější by bylo problém otevřít. Takový postup můžeme sledovat v monografii „Utrpení Páně podle evangelií“ od J. B. Součka (2. vyd. 1983) a srovnáním obou výkladů pašijních kapitol popsat jeho výhody. I zde si však uvědomíme, že Harringtonův výklad je přes svou jistou nedůslednost užitečný, protože uvádí do diskuse z konce dvacátého století.

Karmelitáni učinili významný krok. Přejeme si, aby první český svazek řady Sacra pagina našel hodně čtenářů a aby tak její vydávání v češtině mohlo pokračovat.

Petr Pokorný

Knihy zaslané redakci

EMAN, Benešov:

PIVOŇKA, P. (ed.). Rybolov

Sborník příspěvků z kursu pro kazatele ČCE. Knižnice SPEKu, sv. 8, 2003. 65 stran.

PAYNE, Petr P., Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský?

Kázání. Edice Homiletica, sv. 3, 2002. 109 stran.

VAN DER MAAS, Gertrudeke; BRODSKÝ, Š.; TRUSINA, T. (eds.)

Homo homini pastor

Rozpravy/Saamenspraak 2003. 66 stran.